

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗДОБУТТЯ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ
В УКРАЇНІ (60-Х – ПОЧАТОК 90-Х РР. ХХ СТОЛІТТЯ)**

УДК 376.68:61(091)“19”(477)

Василь Гуменюк, здобувач кафедри загальної та соціальної педагогіки
Львівського національного університету імені Івана Франка,
асистент кафедри медицини катастроф і військової медицини
Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗДОБУТТЯ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ ВИЩОЇ
МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (60-Х – ПОЧАТОК 90-Х РР. ХХ СТОЛІТТЯ)**

Проаналізовано педагогічні умови здобуття вищої медичної освіти іноземними студентами в Україні з 60 до початку 90-х рр. ХХ ст. Охарактеризовано відповідну нормативну базу, виокремлено особливості побудови змісту освіти (з врахуванням специфіки тропічної медицини) та навчальних планів, організаційно-педагогічні аспекти навчального процесу.

Ключові слова: педагогічні умови, іноземні студенти, медична освіта.

Літ. 19.

Василий Гуменюк, соискатель кафедры общей и социальной педагогики
Львовского национального университета имени Ивана Франко,
ассистент кафедры медицины катастроф и военной медицины
Львовского национального медицинского университета имени Данила Галицкого

**ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ПОЛУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМИ СТУДЕНТАМИ
ВЫСШЕГО МЕДИЦИНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ
(60-Х – НАЧАЛО 90-Х ГГ. ХХ ВЕКА)**

Проанализированы педагогические условия получения высшего медицинского образования иностранными студентами в Украине с 60-х до начала 90-х гг. ХХ в. Охарактеризовано соответствующую нормативную базу, выделены особенности построения содержания образования (с учетом специфики тропической медицины) и учебных планов, организационно-педагогические аспекты учебного процесса.

Ключевые слова: педагогические условия, иностранные студенты, медицинское образование.

Vasyl Humenyuk, Applicant of the General and Social Pedagogy Department
Lviv Ivan Franko National University
Assistant of the Disaster Medicine and Military Medicine
Lviv Danylo Halytsky National Medical University

**PEDAGOGICAL CONDITIONS OF OBTAINING BY FOREIGN STUDENTS HIGHER
MEDICAL EDUCATION IN UKRAINE (60TH – EARLY 90TH OF THE XX CENTURY)**

In the article there are analyzed pedagogical conditions of higher medical education of foreign students in Ukraine from 60th to the early 90th of the XX century. It was characterized the relevant regulatory framework, were singled out: features of construction of educational content to the specifics of Tropical Medicine and curricula; organizational and pedagogical aspects of the educational process.

Keywords: pedagogical conditions, foreign students, medical education.

Актуальність проблеми. На початок ХХІ ст. Україна вийшла на дев'яте місце у рейтингу країн, в яких навчається найбільша кількість іноземних студентів. Навіть у період СРСР вона, за чисельністю іноземних студентів у її вишах (у кінці 80-х рр. близько 30 тисяч), займала друге місце у Союзі. Сучасна освітня політика розвиненої країни враховує і акцентує на необхідності розвивати освітні послуги на експорт і медична освіта є серед них на пріоритетному місці, як найбільш популярна і ресурсозатратна. Осмислення історичних етапів і досвіду навчання в Українській РСР іноземних студентів є

важливим елементом організації сучасної практики здобуття ними освіти в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З 1960-х і до початку 90-х рр. ХХ ст. одним з інструментів здійснення зовнішньої політики Радянського Союзу була діяльність з налагодження освітніх послуг для іноземних громадян із країн, що звільнилися від колоніальної залежності. Освіта розглядалася як важлива складова процесу ідеологічної та економічної конкуренції соціалістичного табору із капіталістичними країнами. Комплексне вивчення питання історії навчання іноземних студентів в Україні періоду СРСР і перших років незалежності

Україні знаходимо у дисертаційних дослідженнях Л.І. Рибаченко, Т.А. Шмоніної [13, 17], російського дослідника А. Шевченко [19], обширні статистичні дані у цілому по Союзу містить збірник А.Л. Ареф'єва, А.Ф. Шереги [18]. Увагу дослідників привертають питання організації комунікативного середовища іноземного студента – Т. Демент'єва, А. Тат'янченко; розвиток пізнавальних можливостей і когнітивних процесів – А. Резван, Л. Хаткова та ін. вчені.

Метою статті є аналіз педагогічних умов, у яких в Українській РСР періоду 60-х – початку 90-х рр. здобували освіту іноземні студенти – в основному вихідці країн Азії, Африки та Латинської Америки, характеристика змістових та процесуальних особливостей організації навчального процесу у вищих медичних закладах освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження.

До педагогічних умов здобуття освіти іноземними студентами відносимо безпосередні та супутні обставини організації навчально-виховного процесу, педагогічне середовище академічної групи, факультету, закладу освіти. Вихідні положення педагогічної системи вищої школи, зміст базувалися на пріоритеті ідей соціалістичного розвитку, принципах колективізму і керівній ролі комуністичних та робітничих партій і СРСР як лідера соціалістичного лабору. До основних нормативних документів, що започатковували зміни у організації навчально-виховного процесу в медичних ВНЗ цього періоду відносимо ті, відповідно до яких змінювалися:

1) сфера медичних послуг, функції працівників охорони здоров'я та зміст медичної освіти – “Основи законодавства Союзу РСР і союзних республік про охорону здоров'я”, затвержені Законом СРСР від 19 грудня 1969 р. та Положення про державний санітарний нагляд в СРСР, затвержене постановою Ради Міністрів СРСР №361 від 31 травня 1973 р.;

2) система вищої освіти – Положення про Міністерство освіти СРСР (постанова Ради Міністрів СРСР №7 від 7 січня 1969 р.); Постанова Ради Міністрів УРСР № 964 від 21 червня 1960 р. “Про стан і заходи по поліпшенню науково-дослідної роботи та впровадження в народне господарство закінчених наукових робіт вищими навчальними закладами Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР”; Постанова Ради Міністрів УРСР № 884 від 22 серпня 1964 р. “Про організацію виробничої практики і роботи студентів старших курсів вузів Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР”; Постанову ЦК КПРС і Ради міністрів СРСР “Про

дальший розвиток вищої школи і підвищення якості підготовки спеціалістів” (1979); Постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР № 1863 від 30 серпня 1954 р. “Про покращення підготовки і розподілу спеціалістів з вищою і середньою спеціальною освітою”;

3) організація навчально-виховного процесу у ВНЗ – “Типова програма внутрішнього розпорядку вищих навчальних закладів”; “Положення про факультет вищого навчального закладу”; “Положення про кафедру вищого навчального закладу”; “Положення про курсові іспити і заліки у вищих навчальних закладах”; “Положення про науково-дослідну роботу студентів вищих навчальних закладів”; “Типові правила внутрішнього розпорядку у студентських гуртожитках вищих навчальних закладів МВ ССО СРСР”. “Положення про виробничу практику студентів вищих навчальних закладів СРСР”, затвержене Наказом МВ і ССО СРСР №600 від 18.07.1974 р.;

4) організація навчально-виховного процесу для іноземних студентів – Розпорядження Міністерства охорони здоров'я УРСР від 22.10.1965 року про стан ідейно-виховної і навчальної роботи зі студентами-іноземцями; Постанова ЦК КПРС від 17 вересня 1974 року “Про заходи по дальшому покращенню підготовки у радянських навчальних закладах спеціалістів для зарубіжних країн”.

На початку 60-х рр. зміст підготовки іноземних і радянських студентів у медичних закладах освіти суттєво не відрізнявся, але необхідність враховувати фахові та соціально-політичні запити зростала. *Суспільствознавчі дисципліни*, якщо у 50 – 60 рр. іноземцям було не обов'язково відвідувати навчальні заняття з марксизму-ленінізму і складання іспиту, то починаючи з 70-х вони стають обов'язковими. Викладання дисциплін “Історія КПРС” та “Політекономія” для студентів I курсу проводиться окремо від радянських – звітує Кримський медінститут – “для кращого усвідомлення змісту суспільних дисциплін і концентрації уваги іноземних студентів на головних питаннях історії КПРС, що мають велике міжнародне значення і практичну цінність для країн, які розвиваються і національно-визвольного руху” [14, арк.6]. У зв'язку з цим, інститутом навіть перерозподіляються години між темами. Практика роздільного читання лекцій зберігається і у 80-х. Так, у довідці про результати перевірки колективу Вінницького медичного інституту (1982) сказано, що “з метою більш глибокого вивчення студентами-іноземцями курсу історії КПРС, на першому курсі організовано

роздільне читання лекцій” [16, арк.38]. *Фахові дисципліни*. Узагальнюючи дані щодо відмінностей у змісті підготовки вітчизняних і зарубіжних студентів Л. Рибаченко вважає, що переломним у вирішенні питання підготовки іноземних фахівців до потреб їхнього регіону став 1974 рік. За даними архівних джерел щодо підготовки медиків, ця проблема була піднята і частково вирішена на 5 років раніше. Так у 1969 р. начальником ГУНЗ МОЗ СРСР та Центральною методичною комісією від для вивчення іноземними студентами була затверджена навчальна Програма з тропічних хвороб. Вона включала лекції, практичні і семінарські заняття, перелік обов’язкових практичних навиків. Вже з другого семестру 1969 – 70 н. р. у Львівському медінституті було розроблено і впроваджено навчальний курс “Тропічна медицина”, кафедра інфекційних хвороб отримала доручення читати цей курс і обладнати на кафедрі інфекційних хвороб навчальну кімнату для занять з курсу [7, арк. 46, наказ № 205 від 28.02.1970]. У цьому ж році інститут організував 2-гу наукову конференцію іноземних студентів (4 квітня 1970) на тему “Тропічна медицина”, в якій брали участь іноземні студенти, аспіранти і стажери, а також радянські студенти, але не у якості доповідачів [7, арк.147; наказ №284 від 31.03.1970 р.].

У матеріалах річного звіту про роботу з іноземними студентами у Одеському медичному інституті міститься інформація про заходи з впровадження Постанови 1974 р. “підвищення рівня навчального процесу до сучасних вимог, для покращення підготовки лікарських кадрів з врахуванням специфіки майбутньої роботи випускників”, які було обговорено на закритій нараді викладачів, відповідальних за організацію навчального процесу на кафедрах, на закритому засіданні ректорської ради по справах іноземних студентів, на закритих загальноінститутських партійних зборах і на вченій раді інституту” [15, арк. 7]. Заклад розробив і подав у МВ ССО СРСР, МЗ СРСР, МВССО УРСР, МЗ УРСР пропозиції по дальшому покращенню підготовки лікарських кадрів для зарубіжних країн у ОдМІ. Було заплановано: низку спеціальних закритих нарад різного рівня, перезатвердження у парткомі і ректораті кандидатів на викладачів, які будуть вести навчально-виховну роботу з іноземними студентами, вдосконалити базу кафедри російської мови “поширення викладання російської мови для іноземних студентів на весь період навчання у медичному інституті; організувати спеціальні курси і факультативні заняття по регіональній патології та тропічній медицині, розробити і подати в центральну

методкомісію проекти навчальних програм з медичної географії, регіональної патології, тропічної медицини для студентів 1 – 5 курсів” [15, арк. 7 – 8]. Звіти ВНМЗ повідомляють про включення матеріалів з життя країни студента та її сфери охорони здоров’я у зміст навчальних занять та позанавчальних і виховних заходів, наукових конференцій. “На кафедрі організації охорони здоров’я іноземні студенти виступають з реферативними повідомленнями про стан охорони здоров’я у їхніх країнах, вивчають шляхи їх покращення” – звітує Кримський МІ [14, Арк. 8 – 9].

Російська мова. Рівень мовної підготовки студентів який забезпечували підготовчі факультети був недостатнім, тому її вивчення продовжується у медінститутах і успішність з неї стає вагомим фактором успішності з інших дисциплін. Питання функціонування кафедри російської мови розглянуто в документах і матеріалах усіх навчальних закладів [1, арк. 25; наказ №19 від 17.01.1963; арк. 406, наказ №270 від 12.06.1963]. Щодо Львівського медінституту, то двічі у наказах ректора 1965, 1968 рр. були прямі розпорядження щодо використання викладачами лише російської мови на лекціях та практичних заняттях, при опитуванні студентів, у роботі з пацієнтами у клініках [2, арк. 256; 4, арк. 1, Наказ №107 від 13.02.1968]. У 70-рр. починається перехід на вивчення російської мови протягом 5 років [14, арк.7]. Характеризуючи успішність студентів першого курсу після підготовчих факультетів, особливо з російської мови, Кримський МІ наводить такі показники успішності (середній бал) випускників підготовчих факультетів Ростовського медінституту – 3,8, Київського університету – 3,8, Запорізького медінституту – 4,3, Харківського університету – 3,9. [14, арк.3]. Однак у цьому ж документі на сторінці 9, пункт 2 відмічено “слабку загальноосвітню підготовку більшості іноземних студентів, що прибувають на навчання і це потребує великої роботи з ними у позаурочний час, особливо на 1 – 2 курсах”. На старших курсах, звітує Крим, де знання російської мови покращується, кількість додаткових занять зменшується. За 74 – 75 н.р. кафедрами 1 – 2 курсів проведено 1510 годин додаткових занять з іноземними студентами, кафедри 3 – 5 курсів провели 604 години додаткових занять. “Однак, істотних зрушень у показниках успішності це не дало, так як з кожним роком зростають вимоги до їх знань” [14, арк.9]. Аналогічні відгуки про рівень мовної підготовки є у звітах Одеського медінституту. У 1974 – 1975 на I курс прибуло і навчалось 42 іноземних студенти (9 груп) і 10

таджиків (1 група). “Іноземні студенти навчалися на підготовчих факультетах у м. Харкові, м. Ростові, м. Запоріжжі та отримали “дуже нерівномірну підготовку з мови”. “Студенти з Таджикиської РСР теж були слабо підготовані”, “не володіють усним та писемним мовленням – 5 студентів” [15, арк. 16].

Додаткові навчальні курси, заняття. Архівні документи містять дані щодо організації додаткових занять, консультацій, зобов’язання викладачів суспільствознавчих та фахових дисциплін проводити додаткову підготовку до занять з студентами у гуртожитках.

Навчальний процес для іноземних студентів організовувався закладами освіти двома шляхами. *Перший спосіб – повного занурення у мовний простір.* Іноземні студенти навчалися приблизно у співвідношенні 1/3 з радянськими. Наприклад, у Кримському МІ на 1 – 2 курсах у групах кількістю 24 – 26 осіб навчалось 10 – 12 іноземних студентів. Кафедри 2 курсу (нормальної фізіології) ділили групи, де навчаються іноземні студенти на 2 підгрупи по 12 – 13 осіб, з яких іноземних 5 – 6 студентів. “Це створює кращі умови для оволодіння практичними навиками і для контролю за підготовкою студентів. Починаючи з 3 курсу для вивчення клінічних дисциплін, навчальна група ділиться на 2 підгрупи по 10 – 11 осіб, з яких 4 – 5 іноземні студенти” [14, арк. 4]. *Другий спосіб – послідовного занурення,* наприклад, у Одеському МІ на 1 – 2 курсах іноземці навчалися в окремих групах, навіть там, де їх було мало “Лікувальний факультет – 1 курс 1 група 17 осіб, група 2 – 16 осіб; 2 курс група 1 – 26, 2 група – 14 осіб. Педіатричний факультет – 1 курс 7 група – 8 осіб. Стоматологічний факультет – 1 курс група 5 – 4 особи” [15, арк. 6 – 7]. На 3 – 5 курсах іноземні студенти навчалися разом з радянськими у “інтернаціональних групах”. У звітах виші повідомляли, що радянські студенти у такі групи скеровувались деканатом факультету, партійним і комсомольським бюро після відповідної щорічної атестації. Як правило, “в інтернаціональні групи скеровувались комуністи, громадські активісти, студенти, які навчалися на відмінно та успішно, студенти, які володіли тими чи іншими іноземними мовами” [15, арк. 7.].

Питання про *успішність іноземних студентів* завжди було акцентованим до такої міри, що розглядалося як проблема навчального закладу, деканату, викладачів. Наприклад, 60-ті, Львівський МІ – кафедри щотижнево у понеділок подають у деканат іноземних студентів дані про пропуски практичних занять і лекцій та неуспішність студентів. Звітність про академічну успішність готувалась деканатами і подавалася у

навчальну частину 1 раз на місяць та за результатами екзаменаційних сесій [4, арк. 81, Обов’язкова звітність ЛДМІ по місяцях. 29.02.1968] 80-ті, Вінницький медінститут – у Довідці про результати перевірки колективу Вінницького МІ відмічено, що деканати основних факультетів ведуть щоденний контроль за відвідуваністю через старост і тижневу звітність [16, арк. 32].

Погана успішність мала низку типових для радянського студента наслідків, але були і не типові. 1964 р, Наказ ректора Львівського МІ за систематичні пропуски занять та тривалу академічну не складені 2 сесії “Студента 2 курсу лікувального факультету Мохамуда Мохамеда Абдулла (Сомалі) залишити на другий рік на 2-му курсі і зобов’язати ліквідувати академічну заборгованість за 1-ий курс” та подібні йому приклади щодо інших студентів [3, арк. 163, 164, 166, накази №473, №474, 476 від 24.09.1964]. Студенти виправляли ситуацію, багато разів перездавали, отримували нові заборгованості за поточний період – наприклад, як студенти II курсу лікувального ф-ту Халіф Маулана Суфі та Алі Мунгана Маіс (Сомалі) були умовно переведені з II курсу на IV у зв’язку з тим, що у попередньому 1963 – 64 н. р. відпрацювали за індивідуальним планом всі практичні заняття за II і III курс, здали всі іспити за II курс і більшість – за III. На складання академічної заборгованості за III курс їм було дано час – до 1.10.1964 року [3, арк. 165, наказ №475 від 24.09.1964]. Подібна ситуація у Одеському МІ закінчилася відтермінуванням іспитів на наступний рік. Відповідно до Розпорядження МВ ССО ССРСР №96-14-536/13-88 від 14.07.1981 наказом по ОМІ №520 від 1.09.1981 була створена комісія у складі 5 осіб для прийому 3 вересня 1981 року екзамену по загальній хірургії у студента III курсу лік.ф-ту громадянина Йорданії Кулейб Нофан [11, арк. 6].

Ще на початку 60-х виші опрацювали як масову практику так званого “умовного переведення” іноземних студентів – “умовно, з обов’язковою здачею академічної заборгованості до 15.09.64 р., з I на II курс переведено 10 студентів”. “Станом на серпень 1964 року 10 студентів I лікувального не ліквідували академічної заборгованості. Троє студентів умовно були переведені з II на III курс” [3]. В архівних документах зустрічаються зауваження щодо того, що студентам створюють режим надмірного сприяння, дозволяють безконечні перездачі тощо. Однак практика їх виключення також мала місце. Так з 1961 по 1963 з Одеського медінституту були відраховані 14 студентів: у 1961 р. 2 студенти громадяни Сомалі (I рік навчання), у

1962 році – 1 араб і 1 з Гани; у 1963 р. 1 араб (1 рік), 1 турок (2 роки), 1 сомалієць (2 роки), 2 еменці (1 рік), 1 болгарин, що провчився 5 років, 3 з Гани (1 рік), 1 Камбоджа (1 рік), 1 німкеня (вчилася 2 роки) [12, В-3]. Надалі ситуація істотно не змінилася. З 1961 по 1974 рр. розпочали, але не звершили навчання 19 студентів – 5 громадян В'єтнаму, 1 – Сомалі, 1 – Афганістан, 1 – Палестина, 3 – Ліван, 1 – Японія, 1 – Ємен, 2 – араби, 2 – кіпріоти. [12, В-39], аналогічні накази у Львівському МІ [9, арк.134, наказ №418 від 14 травня 1971].

До педагогічних умов здобуття освіти іноземними студентами відносимо педагогічне середовище академічної групи, факультету, закладу освіти. Уже наведені нами правила розподілу студентів у групах з радянськими поєднувалися із спільним проживанням у інтернаціональних гуртожитках, залученням до свят, зустрічей, встановлення різного роду традицій, що створювали навколо іноземних студентів замкнене коло спілкування з відвідувальних осіб, які опікували студентів, займалися організацією їх навчання і виховання.

У звіті Кримського МІ знаходимо наступне: “Заняття іноземних студентів в групах з радянськими студентами, а також їх спільне проживання у гуртожитку створює передумови для більш швидкого подолання мовного бар'єру. Радянські студенти допомагають іноземним студентам у навчанні, що сприяє розвитку дружби і взаєморозуміння” [14, арк. 4].

Педагогічне середовище створюється дуже ґрунтовно, насамперед системою заходів ідейно-політичної спрямованості, що мають широке коло задіяних осіб. Безпосередньо і напряду із студентами працюють куратори. У їх функції входило: проведення виховної роботи з невстигаючими студентами і порушниками порядку, організація заохочень добре встигаючих та дисциплінованих студентів; контроль за освоєнням практичних навиків, залучення до наукових студентських гуртків і організація допомоги у науковій роботі. “Відвідування іноземних студентів у гуртожитку, надання їм допомоги у підготовці до занять, плануванні особистого часу, гігієні праці і відпочинку, покращенні житлово-побутових умов. Організація запрошень радянськими студентами іноземних студентів для відпочинку під час свят і канікул, запрошень іноземних студентів у сім'ю викладача” [15, арк 12 – 14].

Студентів залучають до участі у обов'язковій складовій життя радянського студентства – конференціях з марксизму-ленінізму. Щорічно у

архівних матеріалах ВНЗ є інформація такого типу [5, арк.12, наказ №221 від 1.04.1969]. Відповідно до Наказу по МВ ССО СРСР № 28 від 16.01.1970 і листа Львівської міської ради по справах іноземних студентів №60 від 21.01.1970 р. Студенти (Муленво Жан, Макхулло Джозеф, 3 курс, Айетті Джозеф, 5 курс) взяли участь з доповідями у Всесоюзній теоретичній конференції, присвяченій 100-річчю з дня народження Леніна у м.Казані з 30.01 по 7.02.1970 р. [6, арк.58, Наказ №68 від 26.01.1970]. Подібні зразки залучення студентів є у Наказах про скерування на конференції у Львові [7, арк.147, Наказ №284 від 31.03.1970]; Ужгороді, [7, арк. 286, Наказ №372 від 30.04.1970]; Москві [8, арк. 119, Наказ №237 від 22.03.1971]; Ленінграді [10].

Цілісну картину ідейно-виховної роботи отримуємо з річного звіту Кримського МІ, де сказано про: важливе значення розвитку комуністичних ідеалів у студентів, політичної грамотності, інтернаціональних цінностей; форми ідеологічної роботи та пропаганди; використання матеріалів краєзнавчого характеру, екскурсій в музеї, де підкреслювалась роль комуністичної партії у встановленні у Криму радянської влади, війні із Німеччиною; залучення студентів до участі у заходах з святкування радянських річниць, конференціях, написанні рефератів [14, арк. 6]. А також доповідають, що “окремі іноземні студенти пасивно відносились до вивчення марксистсько-ленінської філософії (Маджід Ісса Ібрагім (Бахрейн), Тхайманг Усса (Бангладеш), Ель Казан Алі Яхья (ЙАР)” [14, арк.7]. Таким чином у опіки була інша сторона – нагляд. Так за Наказом ректора Одеського МІ (1980) студент ІІ курсу лікувального ф-ту Оловолах-Ба Айо отримав догану з занесенням у особову справу за те, що приховав факт тривалої відсутності у гуртожитку студента, який проживав із ним в одній кімнаті, ІІ курсу лікувального ф-ту (Нігерія) Лабунта Олатунджі, який “незаконно” виїхав на батьківщину із СРСР [11]. Громадянин Кіпру, 6 курс лікувального ф-ту, Енглезакіс Міхаїл отримав догану з попередженням за порушення правил по переміщенню по території СРСР [15, арк. 5 – 6].

Інформація щодо політичної приналежності студента і його сім'ї приходить у заклад разом із студентом і постійно контролюється. У звіті Кримського МІ сказано, що в інституті навчаються студенти які “або приховують свою приналежність до тієї чи іншої партії або союзу, або стверджують про свою приналежність до тієї чи іншої партії або союзу, нічим цього не підтверджуючи”, число представників комуністичної партії зменшилось з 9 до 2, число

членів прогресивних партій зросло з 2 до 10 “за рахунок вияву членів партії національного фронту Південного Ємену”, “практично не змінилась кількість членів молодіжних прогресивних організацій – у 1974 – 12, у 1975 – 8” [14, арк. 2].

Висновки. Аналіз педагогічних умов, у яких в Українській РСР здобували освіту іноземні студенти, дозволив виявити наступні характеристики змістових та процесуальних особливостей організації навчального процесу. ВНМЗ готували медиків, але у першу чергу ідеологічно підкованих виконавців, не підприємливих, не самостійних та ініціативних, а законопослушних, але водночас компетентних у фахових діях. Їх успішність і поведінка була об’єктом постійної уваги і щотижневих звітів викладачів та студентів, інших відповідальних осіб; зміст медичної освіти іноземних громадян частково враховував регіональну специфіку їх майбутньої діяльності, багато часу відводилося на освоєння російської мови, додаткові заняття і консультації, у тому числі і з фахових дисциплін.

1. Архів Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. Фонд 203. Опис 1. Справа 424. Прикази по медінституту за 1963 год. Том 1. 2 січня – 29 червня 1963 року. 484 арк.

2. Архів Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. Фонд 203. Опис 1. Справа 537. Прикази по медінституту за 1965 год. Наказ по ЛДМІ №869 від 6.12.1965. Арк. 256.

3. Архів Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. Фонд 203. Опис 1. Справа 463. Прикази по медінституту за 1964 год. Том 3. №№351-561. 19 серпня – 26 жовтня 1964. 267 арк.

4. Архів Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. Фонд 203. Опис 1. Справа 1059. Прикази по медінституту. №№107-230. 13 лютого – 3 квітня 1968. 192 арк.

5. Архів Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. Фонд 203. Опис 1. Справа 1253. Прикази по медінституту. №№212-350. 16 лютого – 17 квітня 1969. 250 арк.

6. Архів Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. Фонд 203. Опис 1. Справа 1493. Прикази по медінституту. №№1-173. 25 березня – 8 травня 1970. 262 арк.

7. Архів Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. Фонд 203. Опис 1. Справа 1494. Прикази по медінституту. №№174-373. 23 лютого – 30 квітня 1970. 288 арк.

8. Архів Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. Фонд 203. Опис 1. Справа 1701. Прикази по медінституту. №№161-332. 16 лютого – 17 квітня 1971. 250 арк.

9. Архів Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. Фонд 203. Опис 1. Справа 1702. Прикази по медінституту. №№333-475. 17 квітня – 28 травня 1971. 225 арк.

10. Архів Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. Фонд 203. Опис 1. Прикази по медінституту. Наказ по ЛДМІ №1247-К від 11.12.1980

11. Архів Одеського національного медичного університету. Наказ по Одеському медичному інституту №374 від 2.06.1980. Арк. 102

12. Архів Одеського національного медичного університету. Списки особових справ іноземних студентів випускників 1949 – 1990 рр. 3. №1 – 1056. В-1, В-3, В-39

13. Рибаченко Л.І. Підготовка іноземних студентів у навчальних закладах України (1946 – 2000 рр.) [Текст]: дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Рибаченко Лідія Іванівна; Луганський держ. педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2001. – 212 с.

14. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Фонд 342. Опис 16. Од.збер.8551. Годовой отчет Крымского медицинского университета по работе с иностранными студентами за 1974 – 75 учебный год. 110 арк.

15. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Фонд 342. Опис 16. Од.збер. 8552. Річний звіт Одеського мед.ін-ту по роботі з іноземними студентами за 1974 – 1975 н.р. 68 арк.

16. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Фонд 342. Опис 17. Од.збер. 2901. Довідки про стан навчально-виховної роботи і організації виробничої практики іноземних студентів у вузах МОЗ УРСР (звіти, плани).

17. Шмоніна Т.А. Педагогічні умови природничо-наукової підготовки іноземних студентів на підготовчих факультетах вищих навчальних закладів [Текст]: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Шмоніна Тетяна Анатоліївна; Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Т., 2012. – 241 с.

18. Арефьев А.Л., Шереги А.Ф. Экспорт российских образовательных услуг: Статистический сборник. Выпуск 3 // Александр Леонардович Арефьев, Артур Францевич Шереги / Министерство образования и науки Российской Федерации. – М.: Центр социологических исследований, 2011. – 360 с.

19. Шевченко Алексей Владимирович. Основные тенденции развития подготовки специалистов для зарубежных заведений в 1960 – 2003 гг.: дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук: специальность 13.00.01 / Шевченко Алексей Владимирович; [Белгор. гос. ун-т]. – Белгород : 2006. – 203 с.

Стаття надійшла до редакції 14.10.2015